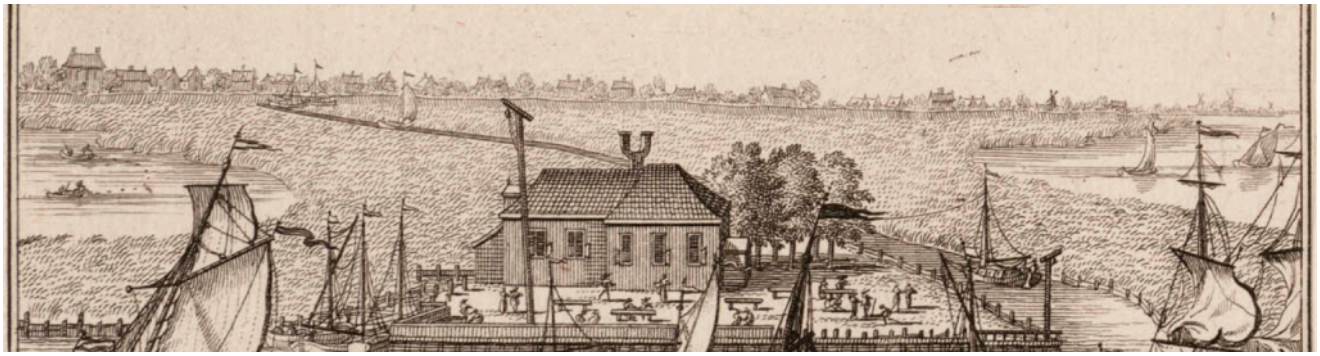
Tolhuistuin eeuwenlang vermaakscentrum

Vanouds stond er op de punt van de Volewijck een tolhuis, een herberg die ook als veerhuis fungeerde en waar men rijtuigen met en zonder koetsier kon huren.

Op 27 januari 1858 besloot Amsterdam dat naast het oude veerhuis een nieuw *uitspanningslokaal* zou worden gebouwd op de stadsgronden ten noorden van het IJ. Dat gebouw staat er nu nog. Er werd toen bij het Tolhuis een grote tuin aangelegd met onder andere een muziektent. Vanuit de stad konden Amsterdammers de tuin en het Tolhuis met de stoomraderboot bereiken. Het Centraal Station was nog niet gebouwd, zodat je vanuit de Tolhuistuin een prachtig zicht had op het panorama van de haven en de stad. *Algemeen Weekblad* van 25-05 1859: ‘De zalen zijn ruim en frisch, het ameublement uitstekend netjes, het buffet met smaak ingerigt en het uitzigt over het IJ met zijn zeilen

BUIKSLOTER TOLHUIS.

OPENING VAN HET NIEUWE LOKAAL OP WOENSDAG 4 MEI 1859.

Buiksloter Veer

UITGIFTEN VAN PLAATSBILJETTEN NAAR HET TOLHUIS

VOOR HEEN EN TERUG TOT VERMINDERDE VRACHT.

Te beginnen met Woensdag 4 Mei a. s. zullen er aan het Plaatsbureau Nieuwe Stads-Herberg alhier verkrijgbaar zijn.

PLAATSBILJETTEN NAAR HET TOLHUIS VOOR HEEN EN TERUG

à 15 Cents per Persoon,

voor Kinderen beneden de 12 Jaren 10 CENTS per Persoon.

De Overtogt geschiedt alle Uren met de Stoomboot. (7326)

en masten, op de stad en omliggende streken waarlijk schoon. Aanvankelijk wordt dit geschenk door de Amsterdammers naar waarde geschat; jongstleden zondag deed de boot á 15 cents heen en terug, 65 reizen volgeladen; het aantal bezoekers bedroeg op dien dag alleen, ondanks de N.O.–wind omstreeks 2000.' Vanaf het voorjaar van 1862 werden er openluchtconcerten gehouden. De Tolhuistuin werd een van de grootste vermaakcentra in Amsterdam. In de zomermaanden werd er vaak een groots vuurwerk afgestoken wat veel extra bezoekers trok. Maar aan het begin van de 20e eeuw werd het lastiger de exploitatie winstgevend te houden. In 1912 werd door Amsterdam het pachtcontract opgezet. In 1913 vormden het Tolhuis en de tuin een onderdeel van de Eerste Nederlandsche Scheepvaart Tentoonstelling (ENTOS).

De geschiedenis van de Laanweg

De naam van de huidige *Laanweg* in Amsterdam Noord herinnert aan de polderweg die niet ver daarvandaan parallel aan de kanaaldijk naar het noordoosten liep. Aan die weg – die aanvankelijk *Voorlaan* werd genoemd – werden vanaf 1851 de eerste huizen en schuren gebouwd voor de boeren en de landarbeiders die de Buiksloterhampolder ontgonnen. Aan het

eind van die weg stond – ongeveer op de plek waar nu de voormalige St.Ritakerk staat – het statige *Huis den Ham.* Vanaf 1897 veranderde het agrarische karakter van de *Laanweg.*

Enkele ondernemende Amsterdammers maakten van het onbebouwde stuk dat dichter bij de Willemsluizen en het Tolhuis lag een moderne straat met zelfs een eigen elektriciteitsvoorziening. Het was de eerste elektrisch verlichte straat van Amsterdam. De eerste huizen waren vrijstaand en werden terecht aangeduid als villa's. De andere huizen werden in kleine rijtjes gebouwd en hadden meer het karakter van herenhuizen, etagewoningen met voor de bovenhuizen een vrije opgang. Ze werden niettemin ook als *villa's* aangeduid. Het stadse deel van de *Laanweg* ging meteen over in het agrarische deel. Veel bejaarde bewoners en oud-bewoners van Noord zullen zich de restanten van de *Laanweg* herinneren, die aan het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw werden gesloopt. Op de Beeldbank van het Stadsarchief zijn de afbeeldingen daarvan te vinden.

In deel 2 en deel 3 van *De Geschiedenis van de Buiksloterham tot 1921* wordt de geschiedenis van de oorspronkelijke *Laanweg* uitvoerig besproken. Kopen van die twee in eigen beheer uitgegeven boeken is mogelijk.

Deel 3: Wonen, werken en vermaak rond de Laanweg

Het derde deel van **De geschiedenis van de buiksloterham tot 1921** vertelt de geschiedenis van de vroegste woningbouw in de Buiksloterham. Aanvankelijk waren er langs de Laanweg vooral boerderijen, schuren en de eenvoudige behuizingen van de boerenknechten. Rond 1900 veranderde dat. Ondernemende Amsterdammers vestigden er enkele bedrijven en bouwden er villa's en een aantal blokken etagewoningen. Het werd de eerste 'straat' van Amsterdam waar 's avonds elektrische verlichting brandde.

In de 'achtertuin' van de Laanweg vond op toen nog braakliggend terrein in 1913 de ENTOS plaats en in 1919 de ELTA. Beide tentoonstellingen (de ene over de scheepvaart, de andere over de luchtvaart) trokken veel publieke belangstelling. Inmiddels was er een begin gemaakt met volkswoningbouw in de Buiksloterham. Ik heb aan de hand van foto's, documenten en herinneringen geprobeerd een beeld te schetsen van de Buiksloterham en met name van de bewoning van de Laanweg in die periode en wat er in hun directe omgeving plaatsvond.

De **Geschiedenis van de Buiksloterham tot 1921** is gepubliceerd in drie delen die ook los van elkaar te lezen zijn:

1. **Waterland, Buiksloot en de Volewijck,** 268 pagina's, prijs € 19,95
2. **De Buiksloterham ingepolderd.** 222 pagina's, prijs € 19,95
3. **Wonen, werken en vermaak rond de Laanweg**, 267 pagina's, prijs € 19,95

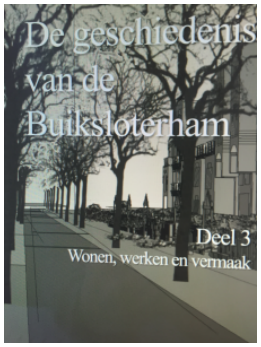
Bekijken (PREVIEW)

De drie delen van *De geschiedenis van de Buiksloterham* zijn vanaf 5 november 2016 uitsluitend te koop bij:

- Boekhandel Over het Water, Van der Pekstraat 59 – overhetwater.nl
- Plantage Boekhandel Van der Plas, Buikslotermeerplein 70 – lezeninnoord.nl
- Stadsboekwinkel, Gebouw De Bazel, Vijzelstraat 32, hal – stadsboekwinkel.nl
- Historisch Centrum Amsterdam Noord, Johan van Hasseltweg 32b – hcan.nl

Per stuk € 19,95 en per set van 3 delen ca. € 50